

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ*

ΗΡΑΚΛΗΣ

Ὁ μόνος ἥρωας τῶν ἀρχαίων μυθικῶν διηγήσεων, περί οὗ αἱ περισσότεραι καὶ σπουδαιότεραι διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν πληροφορίες, εἰς δημοτικά ᾄσματα, εἰς παραδόσεις καὶ εἰς παραμύθια, εἶναι ὁ Ἡρακλῆς. Ὁ ἥρωας οὗτος, μεγίστας ὁμοιότητας πρὸς τοὺς πλάνητας ἱππότας παρουσιάζων¹, καὶ συνενῶν ἐν ἑαυτῷ διαφόρους τοπικὰς καὶ γενικὰς παραδόσεις, ἀπῆρτιζεν ἐν γένει τὸν τύπον ἰδανικοῦ ἥρωος, ἡμιθέου, οἷον ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς λαὸς ἐφαντάζετο. Αἱ περὶ αὐτοῦ πολυπληθεῖς καὶ γνωστόταται παραδόσεις, διατηρούμεναι ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ψαλλόμεναι ὑπὸ τῶν ἀοιδῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Φράγκων τρουβαδούρων², περιεσώθησαν κατὰ μέγα μέρος μέχρις ἡμῶν, διατηρούσαι ὁμῶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸν τύπον τῆς τε ἐποχῆς καὶ τῆς χώρας, παρ' ἧ ἐφυλάχθησαν.

Ἐν τοῖς ᾄσμασι καὶ τισὶ τῶν κατὰ τόπους παραδόσεων, τὸν Ἡρακλέα ἀντικαθίστησιν ὁ Διγενῆς, ἥρωας εἰς ὃν, μετὰ μικρὰν τροποποίησιν τοῦ ὀνόματος, ἀνευρίσκομεν τὸν ἀρχαῖον Διγενῆ Ἡρακλέα³. Ὁ Διγενῆς νομίζεται ἐν Κρήτῃ⁴ ὅτι δις ἐγεννήθη, καὶ ὅτι τριακόσια ἐξησεν ἔτη· ἐγεννήθη ἐκ μητρὸς δρακαίνης καὶ ἐθήλασε λεαίνης γάλα⁵. Διὰς ἑτῶν ἔπειτα μετ' ὄφεις καὶ κατέπνιγε ἄρκτους καὶ λέοντας· ἀνδρωθεὶς δὲ ἐξέσπα πρόρριζα ὄρη, παρωχέτευε τὸν ροῦν ποταμῶν, καὶ ὀλόκληρα βουναὶ ὡς ἐλαφρὸν δίσκον ἐξηκόντιζε κατὰ τῶν ἐχθρικῶν στρατευμάτων. Ἡ Γῆ μὴ δυναμένη νὰ φέρῃ τὸ βαρὺ αὐτοῦ φορτίον, ἤνοιξε χάσμα μέγα καὶ τὸν κατέπευε, σωρεύσασα καὶ τρία ὄρη ἐπὶ τῶν

* Ἐδημοσιεύθη εἰς περ. Παρθενῶν Β' (1872-73), σ. 1045-1049.

1. Maury, Hist. des religions de la Grèce ant., τ. I, σ. 533.

2. Πολλὰ ἱπποτικά μυθιστορήματα ὑπόθεσιν ἔχουσι τοὺς ἄθλους τοῦ Ἡρακλέους· τούτων τινὰ σημειοῦμεν ἐνταῦθα: De Villena, Libro de los trabajos de Hercules, Zamora 1483 (in fol.). De dodici fatiche d' Hercole, Firenze (in 4°) (ποίημα τοῦ XIV αἰῶνος). Fr. Perillos, Espositione de dodici travagli di Hercole, Roma 1544 (in 8°). Firaldi Cinthio, Dell' Hercole canti ventisci, Modena 1557 (in 4°). Les prouesses et vaillances du preux Hercules, Paris 1500 (in 4°).

3. Τὴν λέξιν Διγενῆ μεταχειρίζονται ἐνίοτε καὶ ὡς θεραπευτικὴν προσηγορίαν: *Μάτια μου, φῶς μου, Διγενῆ μου* (Εὐλαμπ., Ἀμάραντος, 1843, σ. 29.). Τὸν Διγενῆ ἀντικαθίστησιν εἰς τὰ τραπεζοῦντια δημοτικά ᾄσματα ὁ Ἀκρίτας (Τριανταφυλλίδου, Οἱ φυγάδες, 1870, σ. 170 κέ) καὶ ὁ Ξάντινον (βλ. Παρθενῶνος, τ. Β', σ. 822).

4. Ἀνωϊνάδου, Κρητῆς, σ. 236.

5. «Λεαίνας μαζὸν ἐθήλαζε, δρυμῶ τέ νιν ἔτραφε μάτηρ», λέγει ὁ Θεόκριτος (Γ 15. 16) περὶ Ἐρωτος.

στέρνων του. Καί ἐν μὲν τῇ παραδόσει ταύτη βλέπομεν συγκεχυμένα τὰ ἀρχαῖα μυθολογήματα περὶ Ἡρακλέους καὶ Τυφῶνος· ἀλλ' ἐν τοῖς δημοτικοῖς ᾄσμασιν ὁ τοῦ Ἡρακλέους χαρακτηρισμὸς προδήλως καταφαίνεται ἐν τῷ Διγενῆ. Τοῦ Διγενῆ

*σὰ βράχος εἶν' οἱ πλάτες του, σὰν κάστρο ἢ κεφαλὴ του
καὶ τὰ πλατεῖα τὰ στήθια του τοῖχοι χορταριασμένοι⁶.*

Φορεῖ θώρακα καὶ περικεφαλαίαν, ὅπλα του δ' ἔχει δόρυ καὶ ξίφος:

*Ντύνεται τσάκους δώδεκα, καὶ δεκαπέντε δίπλες
καὶ χάλκινο πουκάμισο, καὶ σιδερένιο πόσι⁷.*

Φονεῦει ἀπείρους δράκοντας καὶ λέοντας⁸, καὶ τέλους μονομαχεῖ μὲ τὸν Χάρων, ὃν κατανικᾷ, ὅπως ὁ Ἡρακλῆς τὸν Θάνατον παρ' Εὐριπίδῃ⁹. Ὁ Διγενῆς Τρίτη γεννήθη καὶ Τρίτη θὰ πεθάνῃ, ὅταν δὲ ἀποθνήσκῃ,

βογγάει τρέμουν τὰ βουνά, βογγάει τρέμουν οἱ κάμποι¹⁰

ὡς καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἐν Τραχινίαις πλάττει ἀποθνήσκοντα τὸν Ἡρακλέα.

Ἐν δὲ τοῖς παραμυθίοις πλήρη ὁμοιοῦν κύκλον τῶν περὶ Ἡρακλέους διηγήσεων εὐρίσκουμεν ἐν τοῖς μύθοις τοῦ ἀνδρειωμένου Γιάννη, μύθοις κοινοῦ τύπου ἐν Ἑλλάδι, ἃν κρίνομεν ἐκ τῶν πολλῶν παραλλαγῶν, ὡς τινὰς ὁ Hahn ἐδημοσίευσεν. Ὁ Γιάννης ἦν υἱὸς ἱερέως καὶ λέγεται δυνατὸς ὡς ὁ Σαμψών¹¹. πρῶίμως ἤρχισε νὰ δίδῃ δείγματα διανοητικῆς ἰκανότητος, διότι δύο μηνῶν ἔτι ὢν ἤρχισε νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ πηγαίνῃ εἰς τὰ σχολεῖον¹², ὅπως ὁ Ἡρακλῆς τῆς ἀρχαίας μυθολογίας. Ἦν δὲ λίαν ἀδηφάγος, καὶ διὰ τοῦτο ὁ πατὴρ του μὴ δυνάμενος νὰ τὸν διατρέφῃ τὸν ἔστειλε νὰ ξενιτευθῇ¹³. Ἡ πολυφαγία εἶναι κοινὸν μετὰ τοῦ βουφάγου ἢ παμφάγου Ἡρακλέους γνώρισμα¹⁴, ἔτι δὲ καὶ μετὰ τοῦ γίγαντος Γαργαντοῦα τῶν μεσαιωνικῶν διηγήσεων¹⁵. Ἐκδιωχθεὶς τῆς πατρικῆς οἰκίας ὁ ἀνδρειωμένος Γιάννης ὑπάγει εἰς τινος σιδηρουργοῦ, ὃν τι-

6. Ζαμπέλ., Ἄσμ. δημ. τῆς Ἑλλάδος, σ. 700. Passow, Carmina popularia, σ. 371.

7. Αὐτ.

8. Σακελλαρίου, Κυπριακά, τ. III, σ. 48. Χρυσάλλης, τ. III, σ. 597 κέ.

9. Αὐτ. Βλ. καὶ ἀνωτέρω περὶ Χάρου. Ἐν ἄλλῳ ὁμοῦ ᾄσματι νικᾶται ὑπὸ τοῦ Χάρου (Passow, σ. 316).

10. Passow, σ. 306.

11. Hahn, Griech. und albanesische Märchen, τ. II, σ. 259.

12. Αὐτ., τ. II, σ. 259.262.

13. Αὐτ., τ. II, σ. 262.

14. Παυσαν., Ε ε' 4. Ἀθην., I, σ. 411. Αἰλίαν. Ποικ. Ἰστ. Α 24. Ὀρφ. Ὑμν. ια'

6. Πλουτάρχ., Ἑλλην. καὶ Ρωμ. παράλλ. § 7. Macroβ., Saturn V 21. Βλ. καὶ Spanheim, Ad Callimach. Hymn in Dian 148.

15. Bourquelot, Mémoire sur Gargantua ἐν Mémoires de la société des antiquaires de

να διατάσσει νά τῷ κατασκευάσῃ βαρὺ σιδηροῦν ρόπαλον. Ὁ σιδηρουργὸς τῷ κατασκευάζει ἐν, ζυγίζον πεντακοσίας ὀκάδας, ἀλλ' ὁ Γιάννης τὸ εὕρισκε ἐλαφρὸν καὶ εὐθραυστον καὶ τὸν διατάσσει νά κατασκευάσῃ ἕτερον διπλασίου βάρους¹⁶. ἡ διήγησις αὕτη συμφωνεῖ πρὸς τὸν ὑπὸ Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου ἀναφερόμενον μῦθον, καθ' ὃν ὁ Ἥφαιστος κατεσκεύασε τὸ ρόπαλον τοῦ Ἡρακλέους¹⁷. Ὁ Γιάννης ἐπιβαίνει τότε πλοίου ἐτοίμου ν' ἀποπλεύσῃ, καὶ δίδει δείγματα τῆς ἐκτάκτου ἰσχύος αὐτοῦ, ἀνεγκύσας διὰ τῆς μιᾶς μόνον χειρὸς τὴν βαρυτάτην τοῦ πλοίου ἄγκυραν, ἣν τεσσαράκοντα ναῦται δὲν ἠδύναντο νά ἄρῳσιν. Ἀλλὰ κατὰ τὸν διάπλουν τρώγει ὄλας τὰς ζωτροφίας τοῦ πλοίου, οἱ δὲ ἐν αὐτῷ κινδυνεύοντες νά λιμοκτονήσωσι, τὸν ἀποβιβάζουσιν εἰς τὴν ξηρὰν¹⁸, ὡς οἱ Ἀργοναῦται τὸν Ἡρακλέα διὰ τὴν πολυφαγίαν του. Ὁ Γιάννης τότε ὁδοιπορῶν φονεῦει καθ' ὁδὸν τρεῖς ἰσχυροτάτους δράκοντας¹⁹, ἔπειτα δέκα²⁰, καὶ μετὰ ταῦτα κατανικᾷ τεσσαράκοντα²¹. Οὕτω καὶ ὁ Ἡρακλῆς, ἐκ τινος τῶν ἄθλων του, ἐπιστρέφων, φονεῦει μὲν καὶ πολλοὺς ἄλλους κακούργους²², μάλιστα δὲ τοὺς ὀνομαστοὺς Βούσριν²³ καὶ Κάκον²⁴, παλαίει δὲ πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Ἄρεως Κύκνον²⁵. Λυτρώνει ἔπειτα ὡς ὁ Ἡρακλῆς τὴν Ἡσιόνην, ἡγεμονίδα ἐκτεθειμένην ὅπως γίνῃ βορὰ δράκοντος ἀπαιτοῦντος ἕνα καθ' ἡμέραν ἄνθρωπον πρὸς τροφήν του. Ὁ Γιάννης παλαίσας ἐπὶ μίαν ὥραν κατὰ τοῦ δράκοντος τὸν νικᾷ, ἀλλ' ὁ πατὴρ τῆς νεάνιδος κηρύσσει πόλεμον κατ' αὐτοῦ²⁶, ὅπως ὁ πατὴρ τῆς Ἡσιόνης Λαομέδων κατὰ τοῦ Ἡρακλέους²⁷. Τοὺς κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ βασιλέως σταλέντας στρατιώτας φονεῖ ἀπαντας, ἐκτὸς ἑνός, αὐτοῦ ἀποκόψας τὴν οἶνα καὶ τὰ ὦτα,

la France. Nouv. Série, τ. VII, σ. 418. J. C. Brunet, Notice sur deux anciens Romans intitulés les chroniques de Gargantua, Paris 1834. Gaidoz, Gargantua, 1870.

16. Hahn, ἐνθ' ἀν., τ. II, σ. 259-260.

17. Διοδώρ. Σικελ., Δ 14.

18. Hahn, τ. II, σ. 263.

19. Αὐτ., τ. II, σ. 264.

20. Αὐτ., τ. II, σ. 264.

21. Αὐτ., τ. II, σ. 264-265.

22. Ἀπολλοδώρ., Β ν δ' 3 κέ· θ' 13. 14· vii β' 2.

23. Ἀπολλοδώρ., Β α' 5. Ἡροδότ., Β 45. Σχολ. Ἀπολλων. Ροδ. Δ 169. Πλουτάρχ., Π. Ἀλεξάνδρ. τυχ. 8 Παράλλ. Ἑλλην. καὶ Ρωμ. § 38. Macroβ., Saturn, VI 7. Aul. Gell., Noct. Attic. II 6.

24. Vergil., Aen. VIII 190 κέ. Ovid., Fost. I 543. Διονυσ., Ἀλικαρν., Α 49· Β 21. Juvenal., V 25. Tit. Liv., I 77. Propert., IV 9. Hartung, Religion der Römern, τ. I, σ. 318. Ὁ Heuzey (Le mont Olympe et l' Acarnanie, σ. 359) ἀναφέρει παράδοσιν τινα τῆς Ἀκαρνανίας ὁμοίαν πρὸς τὸν μῦθον τοῦ Κάκου.

25. Ἡσιόδ., Ἀσπίς Ἡρακλ. 436. Ἀπολλοδώρ., Β ε 11. Σχολ. Πινδ. Ὀλυμ. ΙΑ 19.

26. Hahn, ἐνθ' ἀν., τ. II, σ. 260.

27. Ἀπολλοδώρ., Β ν θ' 12.

ήκρωτηριασμένον εξαποστέλλει πρὸς τὸν βασιλέα²⁸. διὰ παρόμοιον γεγονὸς καὶ ὁ Ἡρακλῆς ρινοκουλούστης ἐπωνομάσθη²⁹. παλαίει ἀκολούθως μετ' ἀγριοχοίρου, ὄντινα ἐπὶ τέλους κατανικᾷ³⁰, ὡς ὁ Ἡρακλῆς τὸν Ἐρυμάνθιον κάπρον³¹, καὶ ὁ Θησεὺς τὴν Κρομμυωνίαν σὺν. Ἐπειτα νικᾷ γυναῖκα τρώγουσαν τοὺς ἀνθρώπους, Κρικέσαν³² ἢ Καρακίσαν³³, ἧς τὸ ὄνομα ἴσως παρεφθάρη ἐκ τοῦ τῆς Κερκυόνοσ. Μετὰ τὸν ἄθλον τοῦτον παλαίει πρὸς τὸν διάβολον, ὅστις ἀνενεοῦτο καὶ νέας ἀνελάμβανε δυνάμεις ὁσάκις σταγόνες ἐκ τοῦ αἵματός του ἐπιπτον εἰς τὴν γῆν³⁴, ὡς ὁ Ἄνταϊος τῶν ἀρχαίων μύθων, ὅστις παλαίων πρὸς τὸν Ἡρακλέα νέας ἀνελάμβανε δυνάμεις καθ' ὅσον ἤγγιζε τὴν γῆν³⁵.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν περὶ τοῦ Γιάννη παραμυθίων καὶ εἰς ἄλλα παραμύθια ἀνευρίσκομεν λείψανα τῶν περὶ Ἡρακλέους μυθολογημάτων. Εἰς πολλὰ γίνεται λόγος περὶ ἡρώων, κομιζόντων χρυσᾶ μῆλα ἐκ τινος κήπου³⁶. εἰς ἓν μάλιστα ὁ κήπος λέγεται τῶν ἐξωθιῶν, καὶ φυλάττεται ὑπὸ Ἀράπη, ὃν ὁ ἦρωσ φονεύει, ὅπως ὁ Ἡρακλῆς τὸν Δράκοντα³⁷, καὶ λαμβάνει τὰ μῆλα³⁸. Κατὰ τὸν Ἀπολλόδωρον ὁ Ἡρακλῆς διὰ τὴν πληροφορηθῆ περὶ τοῦ τόπου, ὅπου εὕρισκοντο τὰ μῆλα τῶν Ἐσπερίδων συλλαμβάνει τὸν γέροντα Νηρέα, παρ' οὗ μανθάνει τοῦτο³⁹. Οὕτω καὶ ἐν τινὶ παραμύθιῳ εἰς βασιλόπαις μανθάνει τὸν τρόπον δι' οὗ δύναται νὰ ἐκτελέσῃ προσηνῆς ἄλλους παρὰ γέροντος Δράκοντος τυφλοῦ⁴⁰.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν περὶ τοῦ Γιάννη παραμυθίων καὶ εἰς ἄλλα παραμύθια ἀνευρίσκομεν λείψανα τῶν περὶ Ἡρακλέους μυθολογημάτων. Εἰς πολλὰ γίνεται λόγος περὶ ἡρώων, κομιζόντων χρυσᾶ μῆλα ἐκ τινος κήπου³⁶. εἰς ἓν μάλιστα ὁ κήπος λέγεται τῶν ἐξωθιῶν, καὶ φυλάττεται ὑπὸ Ἀράπη, ὃν ὁ ἦρωσ φονεύει, ὅπως ὁ Ἡρακλῆς τὸν Δράκοντα³⁷, καὶ λαμβάνει τὰ μῆλα³⁸. Κατὰ τὸν Ἀπολλόδωρον ὁ Ἡρακλῆς διὰ τὴν πληροφορηθῆ περὶ τοῦ τόπου, ὅπου εὕρισκοντο τὰ μῆλα τῶν Ἐσπερίδων συλλαμβάνει τὸν γέροντα Νηρέα, παρ' οὗ μανθάνει τοῦτο³⁹. Οὕτω καὶ ἐν τινὶ παραμύθιῳ εἰς βασιλόπαις μανθάνει τὸν τρόπον δι' οὗ δύναται νὰ ἐκτελέσῃ προσηνῆς ἄλλους παρὰ γέροντος Δράκοντος τυφλοῦ⁴⁰.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν περὶ τοῦ Γιάννη παραμυθίων καὶ εἰς ἄλλα παραμύθια ἀνευρίσκομεν λείψανα τῶν περὶ Ἡρακλέους μυθολογημάτων. Εἰς πολλὰ γίνεται λόγος περὶ ἡρώων, κομιζόντων χρυσᾶ μῆλα ἐκ τινος κήπου³⁶. εἰς ἓν μάλιστα ὁ κήπος λέγεται τῶν ἐξωθιῶν, καὶ φυλάττεται ὑπὸ Ἀράπη, ὃν ὁ ἦρωσ φονεύει, ὅπως ὁ Ἡρακλῆς τὸν Δράκοντα³⁷, καὶ λαμβάνει τὰ μῆλα³⁸. Κατὰ τὸν Ἀπολλόδωρον ὁ Ἡρακλῆς διὰ τὴν πληροφορηθῆ περὶ τοῦ τόπου, ὅπου εὕρισκοντο τὰ μῆλα τῶν Ἐσπερίδων συλλαμβάνει τὸν γέροντα Νηρέα, παρ' οὗ μανθάνει τοῦτο³⁹. Οὕτω καὶ ἐν τινὶ παραμύθιῳ εἰς βασιλόπαις μανθάνει τὸν τρόπον δι' οὗ δύναται νὰ ἐκτελέσῃ προσηνῆς ἄλλους παρὰ γέροντος Δράκοντος τυφλοῦ⁴⁰.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν περὶ τοῦ Γιάννη παραμυθίων καὶ εἰς ἄλλα παραμύθια ἀνευρίσκομεν λείψανα τῶν περὶ Ἡρακλέους μυθολογημάτων. Εἰς πολλὰ γίνεται λόγος περὶ ἡρώων, κομιζόντων χρυσᾶ μῆλα ἐκ τινος κήπου³⁶. εἰς ἓν μάλιστα ὁ κήπος λέγεται τῶν ἐξωθιῶν, καὶ φυλάττεται ὑπὸ Ἀράπη, ὃν ὁ ἦρωσ φονεύει, ὅπως ὁ Ἡρακλῆς τὸν Δράκοντα³⁷, καὶ λαμβάνει τὰ μῆλα³⁸. Κατὰ τὸν Ἀπολλόδωρον ὁ Ἡρακλῆς διὰ τὴν πληροφορηθῆ περὶ τοῦ τόπου, ὅπου εὕρισκοντο τὰ μῆλα τῶν Ἐσπερίδων συλλαμβάνει τὸν γέροντα Νηρέα, παρ' οὗ μανθάνει τοῦτο³⁹. Οὕτω καὶ ἐν τινὶ παραμύθιῳ εἰς βασιλόπαις μανθάνει τὸν τρόπον δι' οὗ δύναται νὰ ἐκτελέσῃ προσηνῆς ἄλλους παρὰ γέροντος Δράκοντος τυφλοῦ⁴⁰.

28. Hahn, αὐτ., τ. II, σ. 261.

29. Στράβ. IX, σ. 414. Ἀπολλοδώρ., Β ν ι α' 11.

30. Hahn, τ. II, σ. 261. 275 καὶ 295.

31. Σοφοκλ., Τραχίν. 1075. Εὐριπ., Ἡρακλ. Μαιν. 364 κέ. Διοδώρ. Σικελ., Δ 12. Οvid., Met. VII 270.

32. Hahn, τ. II, σ. 266.

33. Αὐτ., σ. 271.

34. Αὐτ., σ. 274.

35. Πινδ., Ἴσθμ. Δ 87 κέ καὶ Σχ. αὐτ., Θ 110 κέ. Διοδώρ. Σικελ., Α 17. 21. Δ 17 καὶ Wesseling, αὐτ. Ἀπολλοδώρ., Β ν ι α' 4 κέ καὶ Heyne, αὐτ., σ. 171. Hygin., Fabul. 31. Φερεκύδ., ἐν Σχολ. Ἀπολλων. IV 1396. Πλάτων., Θεαιτ., σ. 232 Bekker. Νόμ. Ζ 6 καὶ Σχολ. αὐτ., σ. 288 Runk. Στράβ. ΙΖ, σ. 829 Casaub. Πλουτάρχ., Θεσ. ΙΙ. Σερτωρ., σ. 9 Κορ. Ρομπρον. Μετα III ΙΙ. Fulgent., Mythol. II 77. Λιβαν., Ἐκφράσεις: Ἡρακλῆς καὶ Ἄνταϊος, τ. IV, σ. 1082 κέ. Reisk. Lucan., Pharsal, IV 589. 615 κέ. Stat., in Sylv. III Claudian., in Rufin I, σ. 288 κλπ.

36. Hahn, ἐνθ' ἀν. τ. II, σ. 280. τ. I, σ. 177-179. Πρβλ. Βαλαβαράταν Γ' β' 67 κέ (μετάφρ. Γαλανοῦ). Τὸ ἰνδικὸν ποιῆμα διηγῆται πῶς ὁ ἦρωσ Βήμας ἔλαβεν ἐκ τινος ἄλλους τρεῖς χρυσοὺς λωτοῦς, ὑπὸ δαιμόνων φυλαττομένους.

37. Πρβλ. Παλαιφάρ., Ἀπιστ. ἱστορ. 19 Wester.

38. Hahn, τ. II, σ. 283.

39. Ἀπολλοδώρ., Β ν ι α' 4.

40. Hahn, τ. I, ἀρ. 37.

41. Εὐριπίδ., Ἡρακλ. Μαινόμε. 419. 1188. 1274. Πausan., Β λς' 6. λς' 4. Στράβ., Η', σ. 371. Διοδώρ. Σικελ., Δ 11. Ἀπολλοδώρ., Β ε' 2. Ἡρωσ τις Κυ-

θίω, ἐν ᾧ ἀπαντῶσι καὶ εἰς ἄδου κατάβασις καὶ χρυσῶν μῆλων κλοπή· ὁ ἦρωσ φονεῦει ὄφιν ἔχοντα δώδεκα ἢ ἑπτὰ κατ' ἄλλους κεφαλὰς καὶ πρὸς ὃν ἐδέησεν ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας νὰ παλαίση⁴².

Τὸν ἄθλον τῆς χρυσόκερω ἐλάφου⁴³ ἐκτελεῖ καὶ ἐν τοῖς δημοτικοῖς ἄσμασιν ὁ Διγενής, φονεύσας τὸ χρυσοκέρατο ἀλάφι μὲ τὰ χρυσοκέρατα⁴⁴. Κάθοδος δὲ εἰς ἄδου ἐν πολλοῖς παραμυθίοις ἀναφέρεται γενομένη διὰ σκοτεινοτάτου καὶ φλόγας ἀναδίδοντος φρέατος⁴⁵. Ἡ δὲ εἰς ἄδου κατάβασις παρὰ πολλοῖς λαοῖς φέρεται, παρὰ μὲν τοῖς Γερμανοῖς ἐν τῷ μύθῳ τοῦ Σειγφρήδου καὶ Βρουγγιλδης, παρὰ δὲ τοῖς Ἀλβανοῖς καὶ Σέρβοις ἐν παραμυθίοις⁴⁶. Γνωστὴ δὲ εἶναι καὶ ἡ κοινοτάτη παρὰ τοῖς πρώτοις χριστιανοῖς ἰδέα περὶ τῆς εἰς Ἄδου καθόδου τοῦ Ἰησοῦ, ἐκ τοῦ ἀποκρύφου Εὐαγγελίου τοῦ Νικοδήμου διαδοθεῖσα⁴⁷.

ΜΙΔΑΣ

Γνωστὸς ὁ μῦθος περὶ τοῦ μουσικοῦ ἀγῶνος μεταξὺ Μίδα καὶ Ἀπόλλωνος⁴⁸. παρὰ τῷ καθ' ἡμᾶς λαῷ ὁ μῦθος περιεβλήθη μορφήν ἀπαράλλακτον μὲν τὴν διήγησιν τοῦ Ὀβιδίου ἐν ταῖς Μεταμορφώσεσιν⁴⁹. Ὁ Μίδας κατὰ τι ἀνέκδοτον νεοελληνικὸν παραμύθιον, εἶναι βασιλεὺς, ἔχων ὧτα τράγου· καίτοι κρύπτων αὐτὰ ἐπιμελῶς ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ τῶν ὑπηκόων του, δὲν ἠδυνήθη ὁμοῦ νὰ διαφύγῃ τὸ παρατηρητικὸν τοῦ κουρέως του βλέμμα, ὁποῦ αὐτὸς ἴσχυε νὰ κρύψῃ, καὶ μὴ δυνάμενος, ἐπιποιῆθαι θανάτου, νὰ ἐκτομήσῃ σὺν δὲν περὶ τῆς δυσμορφίας ταύτης τοῦ βασιλεῦς ἠναγκάσθη, ὅπως τὴν σφοδρὰν αὐτὴν ἐπιθυμίαν ἱκανοποιήσῃ, νὰ ὀρυξῆ εἰς τι ὄρος λάκκον, εἰς ὃν κύψας διεκοίνωσεν ὅτι ὁ βασιλεὺς ἔχει ὧτα τράγου. Ὀλίγος καιρὸς παρῆλθεν, ὁ λάκκος ἐκλείσθη, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ ἀνέθορε καλαμών, καὶ ὅταν ἄνεμος ἔπνεε αἱ

χρεὸς κτείνει ὄφιν ἀδικοῦντα τὴν Σαλαμίνα (Ἀπολλοδώρ., Γ ἰβ' 7. Διοδώρ. Σικελ., Δ 72. Παυσαν., Α λς' Α. Τζέτζ., εἰς Λυκοφρ., 175. 710).

42. Hahn., τ. II, σ. 55.56.57.295.

43. Εὐριπίδ., Ἡρακλ. Μαιν. 375. Ἑλένη 381. Πινδάρ., Ὀλυμπ. Γ 53. Διοδώρ. Σικελ., Δ 13.

44. Passow, Carmina popularia, σ. 393. 284. Τρ. Μάρτα, Ἀναμνήσεις Φιλοπάτριδος, σ. 141.

45. Hahn, τ. II, ἀρ. 70 καὶ τ. I, σ. 60.

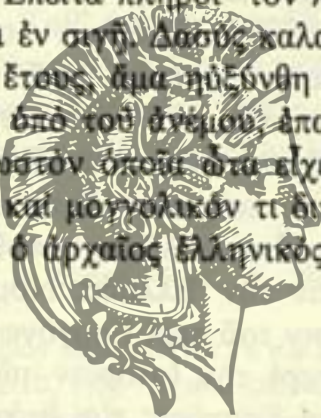
46. Hahn, τ. II, ἀρ. 97. 100. Schleicher, Litauische Märchen, σ. 128.

47. Maury, Nouvelles recherches sur l' époque à laquelle a été composé l' évangile de Nicodème, 1850 καὶ Histoire d'un Evangile apocryphe. L' évangile de Nicodème, ἐν Revue de philologie et d' histoire anciennes, 1847. Mémoires de la société impériale des Antiquaires de France 1850. Maury, Croyances et légendes de l' antiquité, 1868, σ. 289 κέ (IIe éd.). Περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, βλ. ἰδιαιτέρως Elssner, Neueste Beschreibung der griechischen Christen in Turkey, 1737. Εἰς τὴν κατάβασιν τοῦ Χριστοῦ εἰς Ἄδου πιστεύουσι καὶ οἱ Ἀρμένιοι (Ricaud, Hist. de l' église grecque, σ. 403).

48. Hygin., Fabul. 191. Φιλοστράτ., Εἰκόν. Α 22. Tertull., De fall. §2.

49. Ovid., Metam. XI 180 κέ. Cf. Petron., Fragm. XI.

κάλαμοι έβόων ότι ο βασιλεύς έχει ώτα τράγου. Ποιμήν τις κατεσκεύασε σύριγγα εκ του κάλαμωνος τούτου, όταν δέ ηδύλει ή σύριγγξ έφώνει ότι ο βασιλεύς έχει ώτα τράγου. Μίαν ήμέραν ο βασιλεύς κατά τύχην διαβαίνων ηκουσε του ηχου της σύριγγος, και μη δυνάμενος να ύποφέρη, διότι γνωστή ή άσχημία του έγένητο, απέθανεν⁵⁰. Ίνα ή όμοιότης γένη καταφανεστέρα παραθέτομεν τον μύθον, όπως άφηγεΐται αυτόν ο Όβίδιος. «Ό Απόλλων μηκύνει τά ώτα του άγροίκου Μίδα, μη δυνηθέντα να εκτιμήσωσι την αξίαν της μουσικής του. Τά καλύπτει με φαιόν τρίχωμα και τοΐς δίδει την ιδιότητα της κινήσεως (posse movere). Ό Μίδας διατηρεί την ανθρωπίνην μορφήν, εκτός των ώτων, άτινα έξομοιώθησαν προς τά των όνων. Προσπαθει διά της καλυπτούσης την κεφαλήν του πορφύρας να σκεπάση τους κροτάφους του, ν' άποκρύψη την άίσχύνην του. Άλλά δέν διαφεύγει τουτο τον συνήθως κείροντα τον βασιλέα δουλον. Παρά την μεγάλην του έπιθυμίαν δέν τολμα να γνωστοποιήση το χαρακτηριστικόν τουτο του βασιλέως· μη δυνάμενος όμως να κρατήση το πράγμα μυστικόν, άπομακρύνεται, σκάπτει όπήν τινα εις την γην, και ψιθυρίζει ότι είδε τά μακρά του βασιλέως ώτα. Έπειτα πληροΐ τον λάκκον, ως διά να θάψη το μυστικόν, και άπομακρύνεται εν σιγή. Δάσυς κάλαμων αυξάνει εις εκείνο το μέρος, και μετά παρέλευσιν έτους, άμα ηύξυνθη καλώς έπρόδωσε τον φυτουργόν. Κινούμεναι αί κάλαμοι υπο του άνεμου, άπανελάμβανον τους κωχωσμένους λόγους και έγένητο γνωστόν όποια ώτα ειχεν ο Μίδας». Όμοιον με την διήγησιν του Όβιδίου είναι και μονγολικόν τι διήγημα, εκ της ένδικής μυθολογίας Ισως ληφθέν, εξ ης και ο αρχαίος ελληνικός περί Μίδα μύθος πιθανώς διεπλάσθη⁵¹.

50. Ίδου το παραμύθιον τουτο: «Ήταν' ένας βασιλιάς (σήκ' άπάνου να στο είπω) κ' είχε τράγινα αυτιά (κάτσε χάμου να στο είπω). Πάει στο μπαρμπέρη (σήκω κλπ.) ο μπαρμπέρης τότε μπαρμπερίζει, βλέπει ταυτιά και ο βασιλιάς του λέει να μη το είπη κανενοϋ, γιατί θα του κόψη το κεφάλι. Ό μπαρμπέρης δέ μόρεσε να βαστάξη, σκάφτει ένα λάκκο στο βουνό, και φωνάζει μέσα: «Ό βασιλιάς έχει τράγινα αυτιά». Από το λάκκο έξεφύτρωσε μιá καλαμιά, και όταν έφύσαγε άέρας τά καλάμια φωνάζανε: «Ό βασιλιάς έχει τράγινα αυτιά». Τ' άκούει ένας τσοπάνης και φτιάνει μιá φλογέρα, και όταν την επαιζε ή φλογέρα έφώναζεν: «Ό βασιλιάς έχει τράγινα αυτιά». Μιά φορά έπέρναγε ο βασιλιάς και άκουσε την φλογέρα και έσκασε από το κακό του όσο με ποϋ να πάη στο παλάτι του». Το παραμύθιον τουτο διηγούνται εν Πελοποννήσφ εις τά μικρά παιδία άναγκάζοντες αυτά να έγείρωνται και κάθηνται άνά πᾶσαν στιγμήν.

51. Léon Feer, Les contes Mongols en Revue des cours littéraires, τ. VI, σ. 206.